

Nr 465

Av herr **Ohlin m. fl.**, *angående riktlinjerna för den ekonomiska politiken samt om vissa sparfrämjande åtgärder.*

Två olika slags inställning till vårt lands ekonomiska politik har under de senaste åren allt tydligare framträtt i den politiska debatten. Den ena hyser starka sympatier för en fortsatt utvidgning av statens dirigerande och reglerande verksamhet. Denna åskådning är statisk. Den räknar med givna ramar för den ekonomiska verksamheten och anser självklart att en ökning av investeringen på en punkt måste föranleda motsvarande minskning på en annan punkt. Långtgående ingrepp i inkomst- och förmögenhetsfördelningen rekommenderas utan att nämnvärd uppmärksamhet ägnas åt de återverkningar som därav kan följa på kapitalbildning, initiativ, produktionsökning och följaktligen även på utvecklingen av de mindre bemedlade folkgruppernas levnadsstandard. Den andra inställningen till den ekonomiska politiken innebär en viss skepsis till en statlig och byråkratisk dirigerande verksamhet och vill lägga motvikten på ett system som uppmuntrar varje enskild till produktiva insatser. Prisbildningen tilldelas därför en mera central roll. Det gäller här ett mera dynamiskt betraktelsesätt. Som en huvuduppgift framstår att utforma en klok politik, som vidgar ramarna för investeringar genom att stimulera till ökat sparande och till ökade ansträngningar. Konsekvenserna härav för skattepolitiken och försvaret av penningvärdet är uppenbara.

Den meningsriktning vi företräder ansluter sig bestämt till den senare linjen. Vi är anhängare av en rörlig ränta som ett viktigt led i en aktiv penning- och konjunkturpolitik, medan den mera statligt dirigerande riktningen hyser sympatier för en fastlåst ränta och gärna vill ersätta ränterörligheten med olika reglerande åtgärder. För oss framstår uppmuntran till sparande som en huvudpunkt i varje sunt ekonomiskt-politiskt program. Vi pekar här nedan på en rad åtgärder i detta syfte.

Av största betydelse är också att produktiva investeringar som kan leda till en snabb produktionsökning eller kostnadssänkning inte hindras, medan en offentlig reglering släpper fram andra i mindre grad produktiva investeringar. Därigenom bromsas produktionens utveckling och ökas riskerna för prisstegring.

Den "avsaktning" av den industriella produktionsstegringen som framträtt det senaste året inger allvarliga betänkligheter. Att under sådana förhållanden lägga en serie extra pålagor på företagsamheten kan inte försva-

ras. En dylik politik utgör väl snarast ett resultat av gamla socialistiska komplex hos några ledande socialdemokratiska politiker. Socialdemokratiens gamla avoghet mot "kapitalister" och kapital i enskild hand spelar allt fortfarande de styrande allvarliga spratt och hindrar en saklig bedömning av villkoren för en ur hela folkets synpunkt önskvärd ekonomisk utveckling. Enligt vår mening är en snabb och omfattande enskild kapitalbildning vida att föredraga framför ett statligt tvångssparande. I längden medför den icke endast betydande ekonomiska fördelar utan också bättre betingelser för individens frihet än de som finns i ett samhälle med en av det allmänna helt dominerad politik.

Om staten genom en serie åtgärder riskerar att minska den enskildes behov av sparande — t. ex. för bostad, trygghet på ålderdomen m. m. — bör staten lägga sig vinn om att åtgärderna utformas så, att denna negativa effekt på sparatet undgås. Några möjligheter härtill berörs i det följande, men denna synpunkt kan utan tvivel ges en mera vidsträckt tillämpning.

En ekonomisk politik som bygger på förtroende och samverkan mellan det allmänna, näringslivet och löntagarna leder utan tvivel till bättre resultat än det som eljest kan uppnås. Det är beklagligt att vår ekonomiska politik under senare år utformats utan väsentligt beaktande av detta viktiga faktum.

Genom ett doktrinärt fasthållande vid olika regleringar, fastlåst ränta, sparfientlig skattepolitik m. m. under större delen av efterkrigstiden, har regeringen ett betydande ansvar för att de ekonomiska framtidsutsikterna nu ter sig mörkare än vad man tidigare räknat med. Genom sin underlåtenhet att i rimlig grad skydda penningvärdet har staten bidragit till att sparviljan skadats och investeringsmöjligheterna beskurits. Därigenom inskränkes utrymmet för den förbättring av reallöner och andra inkomster som är förenligt med ett fast penningvärde under de närmaste åren. På så sätt har stora svårigheter i onödan uppkommit också för den ekonomiska politiken på kort sikt, vilken under alla omständigheter skulle haft svåra problem att lösa.

Vi vill understryka att denna omedelbara ekonomiska politik bör ses inte bara ur synpunkten av den samhällsekonomiska balansens bevarande utan man bör lika mycket beakta verkan på framstegstakten och möjligheterna till standardhöjning. Å andra sidan är det icke motiverat att av den nuvarande generationen begära hur stora uppoffringar som helst för att underlätta en ytterligare standardhöjning för nästa generation, som om freden bevaras under alla omständigheter kan räkna med en väsentligt högre levnadsstandard än den nuvarande. Särskilt är det omotiverat, att på grund av sådana hänsyn till standarden på lång sikt tillgripa metoder för den ekonomiska politiken, som skulle avsevärt försvåra en lösning av de aktuella problemen.

Uppenbart är att en viss restriktivitet för närvarande är nödvändig. Inte endast i fråga om de offentliga utgifterna utan i fråga om den ekonomiska politiken i allmänhet. De former under vilka denna politik skall utövas bör bestämmas med hänsyn till deras större eller mindre återhållande verkan på framstegstakten. Som av det ovan sagda framgår, har de styrande inte sällan underlåtit detta. Alldeles särskilt betydelsefullt blir det att produktionsstegringen inte i onödan försvåras under en period då, som fallet är under de närmaste tre åren, en förkortning av arbetstiden förestår. Det kan nämligen inte undgås att en arbetstidsförkortning i viss mån begränsar den årliga produktionsökningen särskilt under de första åren.

En viktig förutsättning för att inflation skall kunna undgås är att den samhällsekonomiska balansen mellan investering och sparande bibehålles. Skall detta bli möjligt och ett tillräckligt utrymme beredas viktiga investeringar måste sparandet ökas. Våldiga statliga budgetöverskott, som till större delen täcker statens kapitalinvesteringar, är inte en säker väg att öka kapitalbildningen och stegra produktionen. Det är bättre att staten har ett något mindre överskott på driftbudgeten än att öka detta med produktionshämmande skatter, som allvarligt skadar den enskildes sparvilja och arbetslust. Däremot är det angeläget att statens finanser stärkes genom stor återhållsamhet med nya statliga utgifter och genom att man steg för steg avvecklar väsentliga delar av den subventionspolitik, som vuxit fram under efterkrigstiden. Framför allt kräves en målmedveten politik som syftar till en ökning av sparandet.

Som ovan påpekats är det av central betydelse att en serie av olika åtgärder genomföres i syfte att stimulera en ökning av det frivilliga sparandet. Statsmakternas attityd bör med andra ord göras mera sparinstitad. Vi pekar här nedan på ett antal olika åtgärder som bör ingå i en sådan mera sparsvänlig politik. Vissa av dem bör kunna genomföras relativt snart, medan andra synes böra föregås av en något mera tidskrävande utredning.

Innan vi i uppräkningsform anger några olika tänkbara sparfrämjande åtgärder, vill vi framhålla följande. För fem år sedan föreslog vi, att en undersökning skulle göras rörande sparandets struktur, omfattning och motiv. Denna framställning avvisades då av riksdagens majoritet. Senare — under fjolåret — har en undersökning i sådant syfte, ehuru av rätt begränsad omfattning, påbörjats av konjunkturinstitutet. I årets statsverksproposition begär finansministern ett utökat anslag för fortsatt och utvidgning av sparandeundersökningen. För vår del vill vi starkt understryka betydelsen av denna undersökning och betona det angelägna i att arbetet bedrivs i sådan takt att resultatet, vilket kan bli vägledande för fortsatta och intensifierade åtgärder i sparfrämjande syfte, framkommer så snart som möjligt.

Sparandeundersökningen bör självfallet inte hindra att särskilda spar-

främjande åtgärder, om vilka man har anledning tro att de blir effektiva och ändamålsenliga, vidtogs redan nu eller parallellt med undersökningen.

1. *Premiering av kontantsparande*

En väg att öka det enskilda sparandet är en särskild premiering av vissa former av kontant sparande. Vissa skäl talar för att sådan premiering sker i form av skattelättnad eller skattebefrielse för sparad belopp. Ett uppslag i denna riktning har vid årets riksdag givits i motionen II:459 av herr Kollberg m. fl. Det bygger på principen att om skattskyldig visar att han ökat sitt sparande under ett år medges han rätt att vid taxeringen avdraga det sparade beloppet om det insättes på sparkonto. Vad konstruktionen i övrigt gäller hänvisar vi till nyssnämnda motion.

I en annan motion — I: 312 av hr Lindblom m. fl. samt II: 383 av hr Sjölin m. fl. — har man i samband med behandlingen av frågan om möjligheterna att medge lindrigare beskattning av mer- eller extrainkomster påpekat, att det i ett sådant system skulle vara tänkbart att infoga ett element av sparstimulans.

2. *Sparande med penningvärdegaranti*

En av orsakerna till det otillräckliga sparandet för närvarande är att allmänheten till följd av den under lång tid fortgående penningvärdeförsämringen förlorat förtroendet vis å vis möjligheterna att hålla ett någorlunda stabilt penningvärde och därmed blivit mindre benägen till sparande i kontanta former. Ett med hänsyn till det inträdda läget möjligt medel att återställa sparviljan är att på olika vägar bereda *värdesäkring* åt sparade medel. Här gäller det givetvis i främsta rummet det långfristiga sparandet. Den sparform som då i första hand kommer in i bilden är försäkringssparandet, dvs. vanlig liv- och kapitalförsäkring, vilket torde vara den utan jämförelse mest utbredda långfristiga sparformen bland allmänheten. Här reser sig problemet om möjligheterna att åstadkomma någon form av värdesäkring för försäkringssparandet. På olika håll i utlandet, t. ex. i USA och Holland, har olika former i detta syfte byggts upp och även vunnit bred anslutning. Samtliga dessa former bygger på en anknytning till aktiemarknaden.

Möjligheterna att genomföra liknande anordningar i Sverige förutsätter en ändring av gällande lagstiftning rörande försäkringsföretagens placeringsrätt. Möjligheterna att placera i sakvärden, t. ex. aktier, är strängt begränsade för närvarande. På olika håll inom försäkringsvärlden har man tagit upp detta viktiga problem och förordat att frågan om en liberalisering av placeringsreglerna tas upp till prövning. Både indexreglerade lån och aktier kan representera framkomliga vägar.

Vi vill för vår del förorda att möjligheterna att genomföra någon form av penningvärdegaranti åt långfristigt kontantsparande, t. ex. försäkrings-sparande, göres till föremål för en särskild undersökning. Erfarenheterna i utlandet bör härvid beaktas.

3. Vidgat aktiesparande

En annan åtgärd i syfte att bereda större möjligheter till sparande i mera penningvärdegaranterade former är att söka bredda det direkta aktiesparandet bland mindre och medelstora inkomsttagare. En åtgärd i detta speciella syfte, som vi i motioner vid tidigare riksdagar pekat på, är bildandet av investeringsbolag, som placerar sina medel i aktier och sedan i sin tur erbjuder allmänheten att bli delägare genom förvärv av andelar i små valörer. Vi har förut påpekat, att de investeringsbolag, som för närvarande finns i vårt land, inte lyckats nämnvärt bredda kretsen av aktieägare. Den svenska aktiemarknaden är fortfarande uppbyggd på den förutsättningen att det endast uppträder ett relativt litet antal köpare och att dessa placerar förhållandevis stora belopp.

Vissa åtgärder i syfte att stimulera till en breddning av aktieägandet har nyligen föreslagits av Fondhandlarföreningen i Stockholm och vissa affärsbanker, vilka bl. a. rekommenderar bildande av s. k. aktiesparklubbar. Som vi påpekade i motioner år 1956 torde vissa ändringar i gällande lagstiftning vara erforderliga för att gynnsammare förutsättningar för dessa initiativ att öka aktiesparandet skall åvägbringas. Lagstiftningen bör därför överses så att de hinder som nu finns i möjligaste mån undanröjes.

Särskilt bostadssparande

Olika uppslag att stimulera bostadssparandet har framkommit under senare år. Vid fjolårets riksdag framlade vi ett förslag till bostadssparande som byggde på tanken att den som presterade ett visst sparande skulle av det allmänna beredas möjligheter att snabbare erhålla bostad. I motion nr II:464 vid årets riksdag har samma uppslag utformats vidare. Vi hänvisar här till denna motion.

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställas,

1. att riksdagen vid uppdragande av riktlinjerna för den ekonomiska politiken måtte beakta de synpunkter vi ovan anförde;
2. att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om en undersökning beträffande möjligheterna att genomföra sådana åtgärder för stimulans av det frivilliga sparandet, som icke är tillräckligt utredda för att bli föremål för

beslut vid årets riksdag, varvid särskild uppmärksamhet ägnas möjligheten att genomföra penningvärdesäkring åt det långfristiga sparandet främst bank- och försäkrings-sparandet; samt

3. att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om undersökning av det allmännas möjlighet att genom ändring eller komplettering av rådande lagstiftning underlätta tillkomsten av aktiesparkklubbar, investeringsbolag eller investeringsfonder med låga aktievalörer eller andra liknande institutioner i avsikt att skapa en fördelaktig form för mindre inkomsttagares sparande och öka tillgången på aktivt kapital.

Stockholm den 26 januari 1957

<i>Bertil Ohlin</i>	<i>O. Malmberg</i>	<i>Wald. Svensson</i>
<i>Henning Gustafsson</i> i Skellefteå	<i>Per A. Johnsson</i> Kastanjegården	<i>Sven Gustafson</i> i Göteborg
<i>Bertil von Friesen</i>	<i>Sven Wedén</i>	<i>Ragnhild Sandström</i>
